

รูปแบบการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

NETWORK'S MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF MUANG PHRAE'S WOVEN ENTERPRISES

ปัญญา สุนันตา, Panya Sunanta

อภิชา สุขจีน, Apicha Sukjeen

สมจิต ขอนวงศ์, Somjit Khonwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

พระครูโกวิทอรธาทิ, Phrakrukowitarttawatee

Lamphun Buddhist Collage

E-mail : panya.sun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

นโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมและอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ และจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่องของวิสาหกิจ การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนล่าช้า การออกแบบการผลิตสินค้าไม่ตรงตามความต้องการ ขาดความรู้ คุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดแคลนแรงงานในการผลิตเนื่องจากเป็นวัยที่ผลิตอายุเกิน 50 ปี เป็นส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ ไม่มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องทำให้ไม่สามารถรับรู้รายได้รายจ่ายที่แท้จริง เงินทุนไม่เพียงพอขาดเงินทุนหมุนเวียนเงินทุนในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรือน อาคารสถานที่ ประกอบการไม่สมบูรณ์วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตไม่ทันสมัยและได้มาตรฐาน การนำระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และ

การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจผ้าทอในระดับที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการเชิงเครือข่าย, วิสาหกิจผ้าทอ, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

Policy to promote and develop community enterprises that generate income Promote and conserve the best use of local resources. There are departmental, district, provincial departments to promote and support. The problems and obstacles encountered were the intermittent activities of enterprises. Delayed recording in community enterprise information systems Product design does not meet requirements, lack of knowledge, product quality is not up to standard. There is a lack of labor in production due to the age being produced over 50 years of age. Lack of knowledge and understanding in business operations the lack of accurate accounting makes it impossible to recognize income, real expenditures. Insufficient funds, lack of working capital, funds for building or renovating houses the building of the workplace is not complete, the materials used in the production are not modern and up to standard. Implementing a network management system that affects the sustainable development of enterprises. Which consists of Mutual perception of perspective Shared vision Birth of benefits and common interests' extensive involvement of network members Mutual building Mutual dependence and exchange interactions Causing a change in network management of textile enterprises to a better extent

Keywords : Network management, textile enterprises, sustainable development

บทนำ

ผ้าทอ หรือ การทอผ้านับเป็นวัฒนธรรมสำคัญของไทยมาตั้งแต่อดีต ที่ได้มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยผู้หญิงจะมีบทบาทในการทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน นอกจากประโยชน์ใช้สอยด้านเครื่องนุ่งห่มของสมาชิกในครอบครัวแล้ว ผ้าทอยังสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะของหญิงชาวล้านนาว่าเป็นผู้มีความละเอียดอ่อน มีความมุ่งมั่นพยายาม (สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และ ปิยวัน เพชรหมี่, 2550, น. 17) ผ้าทอพื้นเมืองที่ดำเนินการทอผ้าโดยชาวบ้าน หรือกลุ่มชาวบ้าน ด้วยวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน และด้วยเครื่องมือการทอแบบดั้งเดิมนั้น จัดเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและจัดเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง และเป็นสาขาหนึ่งในเจ็ดสาขาทามที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดไว้ คือ สาขาภูมิปัญญาไทย (สหวัดน์ แนนหนา, 2554) ซึ่งผ้าทอพื้นเมืองในแต่ละพื้นที่ต่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและมีลวดลายผ้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น จังหวัดน่าน มีผ้าน้ำไหล จังหวัดมุกดาหารมีผ้าลายแก้วมุกดา จังหวัดมหาสารคามมีผ้าลายสร้อยดอกหมาก จังหวัดชัยภูมิ มีผ้าลายขอนารี จังหวัดแพร่ มีผ้าทอตีนจก เป็นต้น ซึ่งลวดลายผ้าเหล่านี้จัดว่าเป็น “ลายโบราณ” เป็นลวดลายที่สร้างสรรค์มาจากตำนานในสมัยก่อน หรือมาจากประวัติศาสตร์ที่มีมาแต่ในอดีต หรือมาจากการเล่าขานของผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน หรืออาจจะมาจากความเชื่อโบราณของชุมชนนั้นๆ ซึ่งลวดลายในผ้าทอเหล่านี้ และพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น จึงถือว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองเหล่านี้มีรากเง้ามาจากวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และมีเอกลักษณ์และลวดลายเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

วิสาหกิจผ้าทอ หรือเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอ หมายถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนเพื่อประกอบการวิสาหกิจผ้าทอ ในขณะที่ชาวบ้านทั่วไปและองค์กรพัฒนาเอกชนใช้คำนี้เพื่อหมายถึง องค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย แม้จะมีความหมายต่างกัน แต่เนื้อหาสำคัญอันเดียวกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือองค์กรในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นเพราะมีคนเชื่อมโยงเครือข่าย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้นมี 2 ประเภท คือ (1) เครือข่ายภายใน เป็นเครือข่ายที่มีการจัดการความสัมพันธ์ในระดับหมู่บ้าน ตำบล และ (2) เครือข่ายภายนอก เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในระดับอำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ และนานาชาติ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญมาก ถ้ามีคนรวมกันตั้งเป็นองค์กรในชุมชนและเชื่อมโยงกันในระดับตำบลหรือระหว่างตำบลก็จะเกิดพลัง ถ้ามีการจัดการที่ดีก็จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง เพราะจะมีการจัดการเรื่องการผลิต การบริโภค ใครจะผลิตอะไร จัดการอย่างไร ถ้ามีเครือข่ายกว้างก็จะทำให้จัดการการผลิตหลายอย่างได้คล่องตัว (เสรี พงศ์พิศ, 2548, น. 40)

การจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่ดำเนินการโดยมีชุมชนเป็นฐานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงได้มีการสร้างเครือข่ายในการให้ความรู้ การออกแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนถึงการตลาดสำหรับชุมชน ตลอดจนถึงการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอของจังหวัดแพร่ นั้น ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ โดยมีศูนย์เรียนรู้ผ้าทอที่สำคัญคือ ในอำเภอเมืองของศิลปินแห่งชาติแม่ประนอม ทาแปง และศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอกระเหรี่ยง ในเขตอำเภอวังชิ้น เป็นเป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่ให้เกิดความยั่งยืนพร้อมกับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอีกด้วย

วิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่

ผ้าทอเป็นหัตถกรรมรูปแบบลวดลาย สีสันที่วิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุมเยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่งดงาม ทรงคุณค่ามาช้านานที่มีการสืบทอดกันมาอันยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นต่อรุ่นจนมาถึงทุกวันนี้ ผ้าทอในอำเภอเมือง หรือที่เรียกว่าผ้าตีนจก เป็นงานหัตถกรรมที่ลูกหลานเมืองลองมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้สืบทอด รูปแบบลวดลาย สีสันที่วิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุมเยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่งดงาม ทรงคุณค่ามาช้านาน ลวดลายบนผืนผ้าของเมืองลองนั้นจะเต็มไปด้วยเรื่องราวอันแสดงถึงความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา รูปสัตว์หรือดอกไม้ พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ล้วนเป็นตัวแทนและบ่งบอกถึงความสุขเป็นเรื่องราวที่มาจากวิถีชีวิตของชาวเมืองลองทั้งสิ้น

ในอดีตผู้ทอผ้าอำเภอเมืองมักจะเป็นผู้ที่มีการพรสวรรค์และความละเอียดละไมอย่างยิ่ง มีการทอผ้าตีนจกเพื่อใช้เย็บต่อกับชิ้น หรือ ผ่าถุง ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่รายที่ยังคงใช้วิธีการทอผ้าตีนจกแบบโบราณ คือ การจกด้วยขดเส้นไหมใช้เทคนิคสมัยใหม่คือการใช้ “เข่าพิมพ์” ซึ่งมีลวดลายสำเร็จรูป เป็นชุดนำไปประกอบบนกี่ทอผ้า แล้วทอโดยวิธียกเข่าก็จะทำให้เกิดลวดลายได้ตามแบบ อาจใช้การจกด้วยเส้นไหมด้วยขดเส้นไหมเพียงบางส่วนเท่านั้น ผู้ที่มีความสามารถในการแกะดอกก็จะมัดเขาลายแบบสำเร็จรูป ลวดลายต่าง ๆ นี้ ขายเป็นชุด เรียกว่า “เครือ” เครือหนึ่งจะทอขึ้นได้ประมาณสิบกว่าผืน โดยมีเส้นด้ายยืนชุดเดียวกัน เปลี่ยนสีแต่ละผืนได้ด้วยเส้นด้ายประดิษฐ์การทอผ้าตีนจกด้วยวิธีนี้จะรวดเร็วและสะดวกขึ้น ช่วยลดขั้นตอนการทอผ้าตีนจกลงได้มาก

ในปัจจุบันผ้าทอตีนจกของอำเภอลอง ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีการปรับสีผ้าให้เข้ากับความต้องการของตลาด โดยได้รับการฝึกฝนอบรม ผู้ทอผ้าในปัจจุบันให้มีความสามารถเลือกสีสันทให้ได้สีที่นุ่มนวล การใช้โทนสีเดียวกันเป็นหลัก โดยให้ระดับสีเป็นหลายระดับ หรือถ้าต้องการเน้นพิเศษก็เพียงแต่เพิ่มสีอื่นไม่เกิน 1 - 2 สี เท่านั้น ผ้าตีนจกประเภทนี้สามารถนำไปดัดแปลงเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้นนอกเหนือไปจากการต่อเป็นเชิงผ้าถุงอย่างเดียวเป็นแนวทางที่ดีในการขยายตลาดผ้าจกให้กว้างขึ้น เพราะสามารถนำไปแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้ สำหรับชนิดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอนั้น ประกอบไปด้วย

1. **ตีนจก** เป็นผ้าทอจกแบบดั้งเดิมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ต่อเชิงผ้าถุงหรือตีนซิ่น การทอผ้าชนิดนี้ในอดีตใช้ฝีม 6 หลบ จะได้ผ้าทอที่มีความกว้างประมาณ 10 นิ้ว ยาวประมาณ 70 นิ้ว แต่หลังจากที่ได้มีการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจกของอำเภอลอง ใน พ.ศ. 2522 ได้มีการนำเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการทอผ้าตีนจกและได้มีการเพิ่มขนาดของฝีมให้กว้างขึ้น โดยใช้ฝีม 7 หลบ 8 หลบ ถึง 25 หลบ ซึ่งเป็นการทอผ้าตีนจกทั้งผืน

2. **ผ้าสไบหรือผ้าสะหว่านบ่า** เป็นผ้าจกหน้าแคบมีความกว้างประมาณ 7 นิ้ว ความยาวประมาณ 60 นิ้ว ส่วนกลางของผ้าเป็นลวดลายจกชายผ้าทั้งสองด้านทำเป็นชายครุย ผ้าสไบนี้ก็นำไปใช้ในการแต่งกายแบบพื้นเมืองภาคเหนือ

3. **ผ้าคลุมไหล่** เป็นผ้าทอจกที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ห่มคลุมไหล่ เมื่ออากาศหนาวเย็น การแต่งกายแบบคนพื้นเมืองเหนือแทนการใช้ผ้าห่ม บางที่นิยมในอดีตขนาดผ้าคลุมไหล่ที่มีความกว้างประมาณ 18 นิ้ว ความยาวประมาณ 60 นิ้ว ในปัจจุบันผู้ใช้งานส่วนใหญ่นำผ้าชนิดนี้ไปประดับตกแต่งฝาผนังบ้าน ผ้าคลุมโต๊ะรับแขก ตลอดจนนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำหรับสวมใส่

4. **ผ้าเทป** เป็นผ้าที่มีการจกทั้งผืนซึ่งใช้ลวดลายซ้ำกันโดยมีลวดลายน้อยกว่าตีนซิ่น ขนาดของผ้าเทปมีความกว้างประมาณ 14 นิ้ว ยาวประมาณ 100 นิ้ว เป็นผ้าที่พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปตัดเย็บ ตกแต่งกับผ้าชนิดอื่นเพื่อให้เกิดความสวยงามกับผ้าที่สวมใส่ หรือนำไปตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าเอกสาร แฟ้มเอกสาร กล่องใส่กระดาษชำระ เป็นต้น

ผ้าทอของอำเภอลองมีให้เลือกหลายชนิด แต่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังคงให้ความสนใจตีนจกที่ยังไม่ได้นำไปต่อกับซิ่นและซิ่นตีนจกมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผ้าทอตีนจกของเมืองลองมีคุณภาพดี มีการสอสีสวยงาม ไม่ตกสีและมีให้เลือกหลากสี สามารถนำไปประกอบใช้ในการตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าที่ทันสมัยได้อย่างกลมกลืน อาชีพการทอผ้าตีนจกเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญของชาวอำเภอลองในปัจจุบัน

รูปแบบการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

1. ด้านการจัดการ

กลุ่มอาชีพเริ่มก่อตั้งเป็นที่เรียบร้อยได้มีการจัดการกลุ่มโดยเริ่มด้วยการเก็บเงินจากสมาชิกทุกคนเป็น “เงินค่าธรรมเนียมกลุ่ม” หรือ “ค่าหุ้น” เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มหรือเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มและ ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับกลุ่มในการลงทุนเพื่อเริ่มกิจกรรมกลุ่มในการเรียก เก็บเงินค่าธรรมเนียมนี้ไม่ได้มีการระบุจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว หากแต่จะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่มๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของกลุ่มๆ เพื่อนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มต่อไป และกลุ่มส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างของคณะกรรมการบริหารกลุ่มคล้าย ๆ กัน ประกอบไปด้วยประธานทำหน้าที่ ดูแลการทำงานของคณะกรรมการทั้งหมดให้ทำหน้าที่อย่างถูกต้อง โปร่งใส เป็น ไปตามแผน บรรลุเป้าหมายที่วางไว้รวม ทั้งประสานงานระหว่างคณะกรรมการ สมาชิก และประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง รองประธาน ช่วยประธานดูแลการทำงานของคณะกรรมการและเรื่องต่างๆ ตามที่ประธานได้ มอบหมายให้ทำ ฝ่ายตรวจสอบตรวจสอบเอกสารทางบัญชี การเงินและผลการดำเนินงานในด้านต่างๆ เลขานุการจดบันทึกการประชุม ช่วยประธาน ในการติดตามงาน ติดต่อบุคคลต่างๆ ให้กับประธาน และดูแลงานเอกสารต่างๆ เฝ้าระวังดูแลในเรื่องการเงินทั้งหมดของกลุ่มเก็บเงินจากการขายสินค้าและเก็บรักษาเงินของกลุ่มฝ่ายบัญชี บันทึกเกี่ยวกับการเงินของกลุ่มให้เป็นระบบสามารถ ตรวจสอบได้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้สมาชิก รับรู้และทำให้สินค้าและบริการของกลุ่มเป็นที่รู้จักด้วยการทำสื่อโฆษณาต่างๆ ฝ่ายการตลาดนำสินค้าไปจำหน่ายรวมทั้งหาตลาดใหม่ๆ ในการเสนอขายสินค้าฝ่ายจัดหาวัตถุดิบติดต่อซื้อวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตโดยต้องพยายามหาวัตถุดิบที่มี คุณภาพดี และราคาถูก คณะกรรมการบริหารกลุ่มให้นโยบาย ทิศทาง และควบคุมดูแลการทำงานของประธานและกรรมการฝ่ายงานต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการด้วยความยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ คณะกรรมการ

2. ด้านการตลาด

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ได้มีการดำเนินการผลิตออกสู่ตลาดโดยส่วนมากจะมีการหาตลาดไว้รองรับรวมถึงการวิเคราะห์แนวโน้มด้านการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มผ้าทอส่วนมากจะมีตลาดรองรับ เช่น ผลิตผ้าทอมีเครือข่ายที่เป็นกลุ่มร่วมมือกันในการตลาดระดับประเทศ โดยได้มีการติดต่อเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม การเปิดร้านขายในบริเวณที่เป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนบ่อย และมีการนำสินค้าไปจัดแสดงในงานต่างๆ ที่ได้รับความร้องขอจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในการจัดหา ซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัด และบางกลุ่มได้มีการติดต่อกับตลาดผ้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ที่เป็นผู้จำหน่ายในระดับประเทศ

3. ด้านความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน

การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเมืองแพร่จุดเริ่มต้นของการดำเนินการโดยได้จดทะเบียนในองค์กรภาครัฐให้ได้ดำเนินการเพื่อหาแหล่งเงินทุนภาคเอกชนสนับสนุนดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและมีการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ ด้านการตลาด ตลอดจนถึงเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจที่กำลังเริ่มต้นได้ตลาดเพื่อขายสินค้า และมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดและต่างจังหวัดเพื่อให้การดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอได้มีการกระจายสินค้า

4. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งของสมาชิกผ้าทอ ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความหลากหลายทางด้านครอบครัว ลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล และความแตกต่างเหล่านี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการยอมรับและสร้างเป็นสมาชิกผ้าทอที่มีการขยายความรู้ที่จะทำให้สมาชิกที่มีความแตกต่างเหล่านี้ได้เกิดการพัฒนาตนเอง ที่ไม่ใช่จำกัดเพียงเพราะความแตกต่างในลักษณะเหล่านั้น อีกทั้งการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การแลกเปลี่ยนความรู้การบริหารจัดการ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การตลาดเกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม เหมาะสม และมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ซึ่งจากความร่วมมือเหล่านี้ก็มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้า

5. ด้านการจัดการบริบท

ด้านการจัดการบริบทได้รับความอนุเคราะห์จากประธานวิสาหกิจผ้าทอ เป็นสถานที่ในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม บางกลุ่มได้ใช้สถานที่สาธารณะของชุมชนในการดำเนินการ โดยบางครั้งก็ทำให้เกิดความลำบากใจในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากเป็นสถานที่ใช้งานร่วมกันของชุมชนหรือมีพื้นที่ในการดำเนินการอย่างจำกัดไม่เกิดความสะดวกต่อการการผลิตสินค้าและจัดสถานที่แสดงสินค้าและจำหน่าย

6. ด้านการบริหารธุรกิจ

กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอบางกลุ่มได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของภาครัฐให้ความรู้ในด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ให้มีการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สู่ผู้บริโภคโดยการออกร้านแสดงสินค้าเพื่อจำหน่าย มีการ

ประชาสัมพันธ์ทางวิทย์ โททัศน์ รวมถึงช่องทางสื่อสารอื่นๆ (ถวิลวดี บุรีกุล: 2548, 10) ด้านแหล่งเงินทุนมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสำหรับผู้เริ่มประกอบการวิสาหกิจผ้าทอ โดยการประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการจดทะเบียนและก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ด้านผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้รับสิทธิที่มีความเหมาะสมเช่น ค่าครองชีพตามความสามารถในการผลิต ความรู้ ทักษะในการทำงาน ความเท่าเทียมกัน

ลักษณะความสัมพันธ์และผลสำเร็จการจัดการผ้าทอเมืองแพร่

ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่อธิบายเป็นประเด็น ดังนี้

1) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ที่มีสมาชิกในการดำเนินงานได้ดำเนินการประชุม วางแผนเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการในลำดับแรก ซึ่งทุกคนที่เป็นสมาชิกจะต้องทำความเข้าใจถึงบริบทของกลุ่มว่ามีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร โดยที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลของการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอ (ฐิติภา บางกล้า, 2553, น. 25) จะต้องมีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีความต้องการในการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างถูกต้องและเป็นระบบที่ถูกต้อง รวมถึงการรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ที่ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ และต้องทราบและตระหนักถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่มอย่างชัดเจน

2) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การที่มีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกวิสาหกิจผ้าทอ สมาชิกทุกคนต้องมีการประชุมเพื่อรับรู้แนวทางในการดำเนินการทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและมีการร่วมกันพัฒนากำหนดวิสัยทัศน์ การรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและทิศทางของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเพื่อช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันลงไปในทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่ม

ที่จะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มรับรู้ รับทราบเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างสมาชิกด้วยในภายหลัง

3) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จากการที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ต้องมีการวางแผนในการตลาดเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในการดำเนินงานและรายได้ของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งทุกกลุ่มที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับผ้าทอทุกคนที่เป็นสมาชิกก็ต้องมีจิตที่รักในการทอผ้าและมีความสนใจในการทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งการรวมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจย่อมตั้งอยู่บนฐานของสมาชิกที่มีความสนใจในด้านผ้าทอร่วมกันซึ่งเป็นความสนใจที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นสมาชิกและมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในส่วนของสมาชิก (สมศักดิ์ ขาวลาภ, 2544, น. 63) และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ในด้านการรวมตัวกันเพื่อการสร้างสรรคผลงานผ้าทอให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

4) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งของสมาชิกผ้าทอ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความหลากหลายทางด้านครอบครัว (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, 2547, น. 54) ลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล และความแตกต่างเหล่านี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการยอมรับและสร้างเป็นสมาชิกผ้าทอที่มีการขยายความรู้ที่จะทำให้สมาชิกที่มีความแตกต่างเหล่านี้ได้เกิดการพัฒนาตนเอง ที่ไม่ใช่จำกัดเพียงเพราะความแตกต่างในลักษณะเหล่านั้น อีกทั้งการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การแลกเปลี่ยนความรู้การบริหารจัดการ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การตลาดเกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม เหมาะสม และมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ซึ่งจากความร่วมมือเหล่านี้ก็มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้า

5) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การรวมกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเพื่อจะสร้างอำนาจต่อรองสำหรับเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่กับแหล่งตลาดอื่น ๆ จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินไปอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง มีการเสริมสร้าง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่สามารถนำไปแข่งขันในตลาดสินค้าได้ โดยการสร้างความร่วมมือและเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดการด้านผ้าทอซึ่งกันและกันควรที่เน้นจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย และสามารถพัฒนาต่อยอดสำหรับการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือซึ่งกันและกันได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ของการดำเนินการวิสาหกิจผ้าทอในท้องถิ่นที่มีการดำเนินการนั้น ๆ และอาจมีการขยายตัวทางด้านความร่วมมือและเสริมสร้างซึ่งกันและกันออกไปในต่างพื้นที่ที่มีการดำเนินการด้านผ้าทอในลักษณะที่คล้ายคลึงกันอย่างเหมาะสม

6) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การที่กลุ่มผ้าทอมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ปัจจัยส่วนหนึ่งก็เกิดจากการร่วมมือของสมาชิกที่มีความเห็นร่วมกันและมีแนวคิดวิสัยทัศน์ที่ตรงหรือคล้ายกันจึงจะเกิดเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้น และจากการที่มีสมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกันจะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น เกิดการร่วมมือในการทำงานและการดำเนินการตามแนวทางและวิสัยทัศน์ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น เพราะการที่ต้องมีการพึ่งพิงอิงร่วมกันจะต้องมีการทำงานกันตามบทบาทหน้าที่ตามที่ตนเองได้รับผิดชอบภายในกลุ่ม และจะขาดก็ไม่ได้เพราะทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ และสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการพึ่งพาและการอิงร่วมกันเพื่อให้กลุ่มได้เกิดผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดสินค้าได้ตามความต้องการของตลาดและสร้างความเข้มแข็งในการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่

7) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จากการที่สมาชิกในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าตามที่กลุ่มตั้งเป้าและตามแนวทางวิสัยทัศน์ของกลุ่ม และสมาชิกต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การประชุมภายในกลุ่มหรือมีการแลกเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเครือข่ายภายนอกกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดสินค้าให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน จะทำให้เกิดเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคีและสร้างอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีลักษณะในการผลิตสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่

สรุป

การทอผ้าที่มีในท้องถิ่นเมืองแพร่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่แสดงความเป็นท้องถิ่น ซึ่งเป็น การแสดงออกทางด้านภูมิปัญญา ความสามารถ ความวิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุม เยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่งดงาม ทรงคุณค่ามาช้านานที่มีการสืบทอดกันมาอัน ยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นต่อรุ่นจนมาถึงปัจจุบัน โดยการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอมีการ สร้างผลิตภัณฑ์มากมาย เช่น ผ้าตีนจก ผ้าสไบ ผ้าคลุมไหล่ เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างกันไป ตามลักษณะของการใช้งานและความนิยม โดยเฉพาะปัจจุบันที่เป็นการเปิดกว้างทำให้ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกิดความแพร่หลายมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นในการสร้างรูปแบบและกลไกที่ มีความเหมาะสมสำหรับการจัดการเชิงเครือข่ายผ้าทอ เช่น การจัดการที่เป็นส่วนสำหรับการ ติดต่อกับหรือเป็นส่วนที่มีหน้าที่ในการทำการติดต่อกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจะทำให้ เกิดกลไกทางการตลาดที่จะทำให้มีพื้นที่สำหรับการกระจายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นความ ร่วมมือสำหรับการเรียนรู้หรือแลกเปลี่ยนแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยกระดับให้มากยิ่งขึ้น ซึ่ง ลักษณะของรูปแบบกลไกการจัดการเครือข่ายที่มีผลสำเร็จย่อมมีแนวทางในการปฏิบัติหรือ แนวความคิดร่วมกัน มีเป้าหมายในลักษณะเหมือนหรือคล้ายกัน มีความร่วมมือในการทำงาน การช่วยเหลือกันและกันเพื่อที่จะเสริมสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเป็น ความแข็งแกร่งทางด้านเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอของจังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติภา บางกล้า, (2553). การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาล อำเภอสายผึ้ง จังหวัดสระบุรี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ถวิลวดี บุรีกุล, (2548). การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ, กรุงเทพฯ : สถาบัน พระปกเกล้า.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, (2547). เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา.
- สมศักดิ์ ขาวลาภ, (2544). ภาวะผู้นำการจูงใจและทีมงาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, (2551). การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคม เข้มแข็ง, กรุงเทพฯ : สุภาชนิษฐ์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.

- สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี. (2550). การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย: กรณีศึกษาผ้าทอลายโบราณ. *Journal of Community Development Research* 2017: 10(4)
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

